

הרב אברהם דבדה

מח"ס ביכורי אביב

בני ברק

כהן שלא בירך ברכת התורה האם מותר לו לישא כפיו

(דף ח.) לדעת רשב"י, אפילו הכי לא חשיב לימוד לענין זה "והיינו טעמא משום דאינו קורא אותה לשם חיוב ת"ת אלא כתפילה ושאר תחנונים". ומסיים השדי חמד: וא"כ ה"ה במקרא מגילה מצינן למימר גם כן דדמי לק"ש ולא חשיב ת"ת, ושפיר נופל לשון 'מבטלין ת"ת' עכ"ד.

והנה הגאון חיד"א בשו"ת יוסף אומץ (סימן ס"ו) כתב שק"ש בלא כוונה לשם ת"ת אין צריך ברכות התורה וכתב דנהי דאיתא במנחות (צט:): דבק"ש שחרית וערבית יוצא יד"ח מצות ת"ת, צריך כוונה לכך כדי שיצא בקוראו ק"ש גם ידי מצות ת"ת, אבל בלי כונה אין כאן מצות ת"ת רק מצות ק"ש גרידא! ומבואר כדברי המכתב לחזקיהו דקיום מצוה אע"פ שיש בה אמירה של דברי תורה לא חשיב מעשה של תלמוד תורה ולכן הנוסח בש"ס "מבטלין ת"ת בשביל מקרא מגילה", ולכן ג"כ לא בעינן ברכה"ת בשביל ק"ש שאין עמה כוונה לת"ת.

ומה שכתב שו"ע (מוז, ח) "יש להסתפק בקורא ק"ש סמוך לאהבת עולם (או אהב"ד לנוסח הרמ"א) אם יוצא בכך ידי חובת ברכה"ת", ספיקו נובע מדבריו בב"י ששם שאל ע"ד הירושלמי שמצריך ללמוד סמוך לאהבת עולם (או אהבה רבה) כדי לצאת יד"ח ברכה"ת ולמה לא סגי בק"ש, והב"י תירץ שני תי', לפי תי' ראשון ק"ש באמת חשיב ת"ת, ולפי תי' שני אין ק"ש חשיב ת"ת.

והוא מסתפק איזה מן התירוצים הוא הנכון כך הסביר ספיקו המשנ"ב אמנם כתב שכבר הכריעו האחרונים כתי' השני של הב"י

שאל ידידי הרה"ג כהן זריו וממולח הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א מפה ב"ב, בענין כהן שלא בירך ברכת התורה האם מותר לו לישא כפיו, וברשותכם אכתוב הנלענ"ד בס"ד וזה החלי:

הגאון שדי חמד בספרו מכתב לחזקיהו (חידושי מגילה דף ג. ד"ה מכאן סמכו) דן בקושיית האחרונים על לשון הגמרא "מכאן סמכו של בית רבי שמבטלין ת"ת בשביל מקרא מגילה", דמה שייך לשון מבטלין ת"ת דהרי מקרא מגילה ג"כ נקרא ת"ת, ואחרי שמפלפל בישובו של הגאון בית אפרים, כותב ולעיקר הקושיא יתכן ליישב דכיון דכי קרי מ"מ לא הוי אלא משום פרסומי ניסא ולא משום ת"ת ולכן שפיר שייך לשון מבטלין! והוכיח דבריו משני מקומות א, התוס' בשבת (דף יא.) כתבו דהש"ס דאמר לשון תפילה נתכוין על קריאת שמע הרי שקשקורין ק"ש לשום מצותו חשיב תפילה ולא תלמוד תורה.

ב. מרן הב"י (באו"ח סימן מ"ז) גבי הנפטר מברה"ת באמירת 'אהבה רבה' דאין צריך לברך עוד ברה"ת אותו יום, הביא דברי הירושלמי שעושה בזה תנאי 'והוא דשנה על אתר', והקשה ע"ז הב"י דלמה לי שנה על אתר תיפוק ליה דאחר אהבה רבה הוא קורא מיד ק"ש ותירץ בתי' שני (וכתב המכתב לחזקיהו דתירוצו זה הוא היותו מוסכם מרבני האחרונים כמו שיראה הרואה בדבריהם) דק"ש לא חשיב לימוד לענין זה.

הרי מדברי הב"י דהגם דיוצא אדם יד"ח בק"ש שחרית וערבית משום והגית בו יומם ולילה כדאיתא במנחות (צט:): ובריש נדרים

דווקא. ועוד כבר כתב התו"ט ע"ד הר"ב הללו וז"ל ואע"פ שהצבתי ציונים להדמות ברכהמ"ז לדברי תורה וכו' לא נתיישרה דעתי בפסק הזה לצאת י"ח בהך דודאי דר"ש לא בהכי מיירי דאטו ברשיעי עסקינן שאינן מברכינן ברהכמ"ז שהיא מ"ע מה"ת ומילי דאבות מילי דחסידות נינהו עכ"ל.

סו"ד גם הגאון הנ"ל מסכים דיש לסמוך על הסכמת האחרונים בדמצוה לשם מצוה אף שיש בה אמירה לא בעי ברכה"ת לפניו ואנו סומכים ע"ז בשעת הדחק כגון שזמן ק"ש עומד לעבור וכיו"ב, וכה"ג בברכת כהנים שהיא מצוה חשובה מאד ומעלתה נשגבה ודאי יוכל לעלות אף אם לא יספיק לומר ברכה"ת מקודם, דודאי לכתחילה ראוי לחוש לדעת המחמירים הסוברים דאפילו קיום מצוה גרידא בלי אמירה בעיא ברכה"ת והם ה'ביכורי יעקב' (בסימן תרמ"ד סק"א) לגבי נטילת לולב, ו'היפה ללב' (ח"ב, קונט"א סימן כ"ה ס"ג) לגבי הנחת תפילין, וכ"ש כשאומרים פסוקים וכגון מגילה, וק"ש, וברכת כהנים, שראוי להחמיר לומר תמיד ברכה"ת מקודם, אם לא בשעת הדחק כנ"ל דקולא זו חומרא היא, שלא להפסיד המצוה.

בפרט שיש לצרף את הסברא הנפלאה של הגאון רבי חיים ישעיה קעניג שליט"א (בשערי הוראה שם) דבגמרא (ברכות כא.) מבואר דמהות ברכות התורה הם ליתן תודה להקב"ה על שנתן לנו את התורה, קודם שנלמד אותה, ולמדו זאת מהפסוק כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלקיננו א"כ י"ל שכיון שקודם אמירת הכהן פסוקי ברכת כהנים הרי הוא מברך ונותן תודה להקב"ה אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וציונו לברך וכו' שפיר י"ל דברכה זו מספיקה לו בשביל הברכת כהנים כיון דסו"ס בירך להשי"ת קודם אמירת פסוקים דברכת כהנים. ומה שנרגש מדברי המהרש"ק בשו"ת האלף לך שלמה (סימן שכ"א) ושוב כתב לחלק והעמיד סברתו, דבריו נכוחים ועל אדני האמת מיוסדים כאשר

שק"ש לא חשיב ת"ת וכמו שכתבתי לעיל מהמכתב לחזקיהו שכתב דת"י זה השני הוא היותר מוסכם מרבני האחרונים.

[והיה אפשר להסביר את ה'ויש להסתפק' של השו"ע כך: דלעולם הוא מצדד כתיורצו השני בב"י, דק"ש בלי כונה לשם ת"ת לא חשיב ת"ת, אלא אפשר דכיון דאהבת עולם אינו בעצם נוסח של ברכה"ת משום דמעיקרא ניתקן נוסח זה לק"ש, אלא דמפני שיש בו מעין ברכה"ת התקינו שיוכל לצאת בנוסח זה ידי ברכה"ת, ולכן כיון דאין זה הנוסח שנקבע לברכה"ת לכן צריך שיעשה פעולה שניכרת שהיתה אמירה זו בשביל ברכה"ת בשביל שיצא על ידי זה יד"ח ברכה"ת, ולכן יש להסתפק אולי באמירת ק"ש אפילו אם מכוין בה לשם ת"ת לא מהני כיון דסו"ס אמירה זו עיקרה לצאת בו יד"ח ק"ש ואין כאן פעולה שעל ידה מינכר שאמירת ברכת אהבת עולם היתה לצאת בה נמי ידי ברכה"ת, וצריך ת"ת ממש לשם ת"ת בלי שתהיה בה שום מצוה אחרת. ולפי הסבר זה יוצא דגם להשו"ע גופא לעולם ק"ש בלי כונה דת"ת לא חשיב ת"ת ולא בעי ברכה"ת אלא שספיקו של השו"ע אם מהני זה אחר אהבת עולם או לא, הוא ספק אחר וכנ"ל].

והגאון רבי יהודה צארום שליט"א אמר לי דלכאורה מדברי הר"ב באבות (פ"ג מ"ג) משמע דגם אמירה לשם מצוה מסוימת חשיב תלמוד תורה דאיתא שם ר"ש אומר שלושה שאכלו על שולחן אחד ולא אמרו עליו דברי תורה כאילו אכלו מזבחי מתים וכתב הר"ב ז"ל: "ובברכהמ"ז שמברכינן על השולחן יוצאין יד"ח, וחשוב כאילו אמרו עליו ד"ת, כך שמעתי, עכ"ל. - הרי דאף שאומר ברכהמ"ז לקיים מצותו דואכלת ושבעת וברכת כתיב אפילו הכי חשיב ת"ת.

ואם אפשר שתי תשובות בדבר דלעולם המקיים מצותו לא חשיב ת"ת והכא לאפוקי האי שולחן מגדר כאילו אכלו עליו מזבחי מתים סגי בהכי ולא צריך לזה ת"ת לשם ת"ת

יראה המעיין שם.

שיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בגזירתם היינו רק במקום שאמרו במפורש דווקא ובמקום שגזרו מחשש איסור תורה שלא לעשות דבר אף שעי"ז מתבטל מכל מקום, (לדוגמא ביטלו שופר ולולב בשבת מחמת איסור הוצאה דאורייתא) אבל לא שיתקנו שום מצוה ואנו נחמיר בה לדחות מ"ע דאורייתא אי אפשר לומר כן עכ"ל. ולפי"ז ג"כ לא שייך שיפסיד מ"ע דברכת כהנים ובביטולה עובר על ג' עשין, בגלל ברכה"ת, דלא תיקנו חז"ל בכה"ג שמבטלת תקנתם שום מ"ע דאורייתא אם לא שאמרו כן במפורש. [ובפרט היכא דיש כהן יחידי ואם לא יעלה תבטל נש"כ מאותו מנין].

ודרך צחות אפשר לפרש מאמר ראב"ש (סוטה טל.) 'ולא נשאתי כפי בלא ברכה' לפי המבואר דאפשר לישא כפיו קודם ברכה"ת בשעת הדחק, דזה נשתבח ראב"ש דתמיד נוהר לומר ברכה"ת מקודם, ובלא"ה כבר המפרשים האריכו הרבה במימרא זו ראיתי קרוב לעשרים פי' וכע"ק.

ועי"ל לפי מה שפסק השו"ע בסו"ס ר"ט: "כל הברכות אם נסתפק אם בירך אם לאו אינו מברך לא בתחילה ולא בסוף חוץ מברה"מ מפני שהיא של תורה", עכ"ל. מבואר דלדעת השו"ע ברכה"ת דרבנן, וכן דעת הטור שם, וגם לאותם ראשונים שכתבו שברכה"ת דאורייתא (והביאם המשנ"ב ר"ס מ"ז) הנה הגר"ח פלאג"י בשו"ת סמיכה לחיים (או"ח סימן ב) הביא בשם החקרי לב דגם לאותם ראשונים היינו דווקא בקריאה בציבור כגון פרשת זכור ופרשת הקהל כדמסיים קרא הבו גודל לאלקיננו, אבל שאר קריאות הוי חיוב ברכה"ת שלהם רק מדרבנן, והרבה אחרונים ס"ל להלכה כדעת שו"ע בפשיטות דברכה"ת דרבנן ואינו חוזר שו"ת יד יצחק (ח"ג סימן רצ"ג) אלף המגן (סי' ח דף ל"ו ע"ד) שו"ת ישיב משה שתרוג (ח"ב סימן נ"ו) ואין כאן המקום למנותם.

והנה הגאון שדי חמד (מערכת ח' כלל קכ"ד) הביא בשם גדול הדור אחד דאע"פ

במשנה אבות (ו, 1) התורה נקנית בארבעים ושמונה דברים... והשמחה... ומפרש המדרש שמואל דבלא שמחה יפרש מן התלמוד וזה לשונו: שאם אינו לומד בשמחה והתורה היא עליו סוף סוף יפרש מן הלימוד וילאה נשוא אמנם כאשר ילמד בשמחה ובשירים אז באהבתה ישגה תמיד 'והתורה והשמחה אחים הם' ולא יתפרדו כי "פקודי ה' ישירים משמחי לב" ועוד שהיא בעצמה היתה שגשגונו של הקב"ה כמ"ש ואהיה שגשגונו יום יום משחקת לפיו בכל עת וכיון ששחק עשה לה אלקים אינה שירה במקום עצבות אלא במקום שמחה, ומפרש בליקוטים שם שהלומד בשמחה בשעה אחת ילמד הרבה יותר ממה שילמד בכמה שעות בעצבות, וגם כי התורה היא שגשגונו של הקב"ה, צריך שישמח בדבר גדול כזה.

האדם העוסק בתורה צריך להיות בשמחה כי אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה ולא מתוך עצבות.

(קב הישר דף קפג)